

զանազան ու զարմանալի ներշնչութեանց ծնունդը մեր առջեւ կներկայանան, և ա՛յն էժ (1823), և Տամ Պլանշ (1825) մինչեւ իճիւկն ու Բրոֆէթ, որ եւ ամէնը պատկուեցան յաջողութեամբ եւ փառօք:

Այս դժուարին ասպարիզին մէջն է ահա, որ Սքրիպ մասնաւոր կերպով վեհագոյն կերեւի յայտնաբերուեցաւ: Ռոպէր լը Տիապլը ու և ա ժիւ-ի վը միշտ պիտի իրենց յարգը անկորուստ պահեն, ինչպէս նաեւ և ա Միւլէթ, Ֆիլիթըր, Լ'ամպասատրիս, Տօմինօ Նուար, եւ շատ մը ուրիշ կատակային գործերգութիւնները, որ ոչ միայն Սքրիպի, այլ եւ բազմաթիւ երգահանից (compositeur) անունը մեծցուցին:

Սքրիպին գրեթէ կէս դարու միակերպ յաջողութիւնը՝ շատ նախանձորդներ գրգռեց, մանաւանդ որ Սքրիպի հետզհետէ հարստութիւն դիզելը՝ նոցա աղքատ մնալուն պատճառ մըն էր. ուստի եւ վերջերս շատ աշխատեցան որ նորա յարգը պակսեցնեն, դէմ գրելով ու չարաչար քննադատելով նորա քանի մը թերութիւնները. բայց հասարակութիւնը միշտ զարմանքով ու երախտագիտութեամբ նայեցաւ այն մարդուն վրայ որ յիսուն տարի զինքը զուարճացուցեր, խրատեր, հրահանգեր ու լացուցեր էր:

Այո՛, հասարակութիւնը ամէն տեղ ու ամէն ժամանակ աւելի վեհանձն է ու աւելի արդար: «Նախանձոր ախտը նախանձորին հետ կսկսի, նախան-

ձորին հետ կլմնայ, ըսաւ օր մը մեզի Սքրիպ քաջալերելով. ժողովուրդը, ազգը՝ արդար է միշտ ու երախտագէտ իւր վրայ աշխատողաց: Ես այսպէս եմ փորձեր ու ճանչցեր, դուք ալ կփորձէք ու կճանաչէք . . . »:

Սքրիպին այս քաջալերիչ խօսքը՝ սրտերնուս մէջ դրոշմած մնաց նորա մեզ ցուցուցած սիրալիր հիւրընկալութեանը հետ: Կրտսն Թէ Նորա Թաղման հանդէսը աւելի իշխանի, մանաւանդ Թէ Թագաւորի մը փառաւոր Թաղման կնքմանէր: Բայց Սքրիպ ոչ իշխան էր՝ ոչ Թագաւոր, այլ աղքատ հեղինակ մը որ չորս միլիոն ֆրանքի հարստութիւն կթողուր՝ զոր իւր գրչով միայն շահած էր: Սքրիպ իրեն կնքանշան առած էր երկու գրիչ որ զիրար խաչածեւ կբռնեն, տակն ալ այս մականութիւնը. *Inde fortuna et libertas*, այսինքն «Աստի բաղդ եւ ազատութիւն». որով կուզէր հասկեցնել Թէ իւր աշխատութեամբ, ճակտին քրտինքովն էր գտեր բաղդ ու ազատ կեանք: Վասն զի բաց ինչորս միլիոն ֆրանքէն՝ նաեւ ամէն տարի կընդունէր նա վաթսուն հազար ֆրանք՝ իւր Թատրերգութեանց բերած շահը, իբրեւ հեղինակի բաժին:

Թող խրախուսին հեղինակը, ու ռամիկն ալ չըսէ Թէ ուսումը հաց չբերեր. վասն զի ահա կբերէ 4 միլիոն ֆրանք հարստութիւն, 60 հազար ֆրանք եկամուտ, ու անմոռանալի անուն:

Տ Ա Ճ Կ Ա Կ Ա Ն Ա Ռ Ա Կ Ն Ե Ր .

Տաճկաց առականերուն շատը Արեւելքին Օսմանցւոց ձեռքը անցնելէն ետեւ՝ Հայոց եւ Յունաց առականերուն թարգմանութիւններն են: Ասոր ապացոյցները յայտնի կտեսնեմք մինչեւ ցայժմ Հայաստանի ու Վրաստանի կողմերը գործածական եղած առականերուն վրայ, որ ոչ միայն Հայերէն են, այլ եւ շատը ռուսաւորի ձեւ ունին: Թէ Հայերէն լինի սոցա բնագիրը եւ թէ տաճկերէն, այս ստոյգ է որ առակ կամ առած՝ այսինքն առակաւոր խօսքը-

սածդ՝ ժողովրդոց փիլիսոփայութիւնը, կամ այն փիլիսոփայութեան համառօտութիւնն է: Ուստի եւ մեծ յարգ ունի մեր աչքին առջեւ, իբրեւ Հասարակ ժողովրդեան համար դիւրիմաց խրատ եւ ընդհանրապէս հաճոյական եւ ընդունելի ճշմարտութիւն:

Այն առականերէն մէկքանին հրատարակեմք այս տեղս ընտրանաւ եւ Հայերէն թարգմանութեամբ, ուրիշ ժամանակի թողլով մեծ հաւաքման մը հրատարակութիւնը:

ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԲԱՐԵԿԱՄՈՒԹԻՒՆ .

Տգիտին հետ ջուր մի խմեր, գիտունին հետ քար կրէ. Աստուծոյ ձրքան հաճոյ է՝ երբ եղբայր զեղբայր սիրէ: (Ճանիլ իլին սու իլմէ, քեամիլ իլին բաշ բաշը. Մկկայա խօշ կէլմէզ մի՛ սեվսէ գարտաշ գարտաշը:)

Երկու սիրտ մէկ որ լինի, յարդնոցը բերդ կուլինի: (Իքի կեօնիւ պիր օլուրսա՛ սամանլըզ սերմատ օլուր:)

Մէկ ձեռքէն թնջ կելնէ, երկու ձեռքէն ձայն կելնէ: (Պիր էլին նեւի վար, իքի էլին սեւի վար:)

Հացը մինակ ուտողը՝ բերդ լեզուով կկապէ: (Էքմէյինի եպլընըզ եէյն՝ եիւքիւնի տիլի իլէ պաղլար:)

Բարեկամ բարի՛ չար օրին յայտնի:

(Քիշինն տօսբու, քեօթիւ կիւնիւնտ: պէլիլ օլուր:)

Բեռանդ բեռնարարձն է ճշմարիտ քեզ ընկեր. Կրթակն ալ հետդ ընկնի՛ քե որ դու կրակն ես ընկեր: (Եար օլ տուր քի եիւք տէյնտե եար օլա. Նարե տիւշսէն պիլէ եանըս նար օլա:)

Քեզ սիրողին սեր ցրցուր՝ քե ես լինի ոտից կոխան. Մի սիրեր քեզ չըսիրողն, քե ես լինի տեր ես իշխան: (Սեվ սէնի սեվմէնի՛ եեր իլէ եեքսան իսէ. Սեվմէ սէնի սեվմէյնի՛ ալմէ սուլբան իսէ:)

Քան բարեկամդ ընդ ըրշնամուդ տեսանկ Լաւ է կորէիլ եւ կամ գետինն անցանկ: (Տօսբու թիւշման ըլա կեօրմէքտէն իսէ. Երգըլմի պիր եանա կիւմէր էյի տիր:)